

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվանը 6 ռուբ.
Առանձին համարները 7 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ. Редакция «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խաւքանչիւր բառին 2 կոպեկ.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԱՅՐԻ ՍՕՅԻՍԱ ՍՈՂՈՍՈՆԵԱՆ և իր աղջկաները՝ ԻՇԽԱՆՈՒՆԻ ՄԱՐԻԱՄ ԲԵԿՈՒ-
ԲԵԿԱՆՆԵՐ և ԱՆՆԱ ՅՈՒՆԱՆԻՍԵԱՆ ԶԻԹԱՆԵԱՆ հրաւիրում են իրանց ազգա-
կաններին և ծանօթներին ներկայ լինել
ՅՈՒՆԱՆԻՍՆԻ ԶԻԹԱՆԵԱՆԻ
հոգեհանգստին, որ լինելու է յուլիսի 10-ին, կիրակի, Մոզնու ս. Գեորգ եկեղե-
ցում: Ս. պատարագը սկսվելու է ժամի 10-ին, իսկ ժամի 11-ին հոգեհանգստը:
2—2

ԲՈՒՆԱՆԻՍԻԱՆԻՍՏԻՆ

Միջնադարեան երեքը. Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.
Հայոց կոնստանտնուպոլիսում. Մի տղա փաստ. Սո-
փանի կողմից. Նամակ Գարապէտի. Նամակ
Խմբագրութեան. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին
լուրեր. ԱՐՏԱԲԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. երկրաշարժը Կ.
Պոլսում. Տեղեկութիւններ թիւրքաց Հայաստա-
նից. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.
— ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱ-
ՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Գրական աշ-
խարհից.

ՄԻՋՆԱԳՐԱՐԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻՍ

Մեր դպրոցական և հասարակական կենսա-
քի մէջ վերջին ժամանակներս նկատում
ենք մի ազգայն, եզրափակւած սիւստմ, որ
առաջ չը կար, և եթէ կար, նկատելի չէր:
Ինչպէս միջին դարերում, ամեն մի ե-
զրափակ սովորութիւնն էր, հակառակորդին
փնտրելու, ագէս ամբողջին նրա դէմ գրու-
թաւու համար, աջ և ձախ տարածել, որ
այս կամ այն անձը «հաւատարմ» և կրօ-
նի դէմ է, այնպէս էլ այժմ», հայոց
կենսքի մէջ, մի խումբ մարդիկ, իբրեւ թէ
յանուն եկեղեցու, իբրեւ թէ յանուն ազգի,
հակառակորդի դէմ կուենու համար ուրիշ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՑ

Նորերս, «Մշակ» համարներից մէկի մէջ, հրա-
ւիրելով ընթերցողի ուշադրութիւնը Պետերբուր-
գում հրատարակվող «Русское Богатство» ամ-
սագրի, անաւանդ նրա երկրորդ բաժնի վրա—
մենք խառնակ էինք յարմար ժամանակին մի-
մանրամասն տեսութիւն, անկ նրա մասին Աս-
կայն այս յօդուածի մէջ, չը կատարելով ամբող-
ջութեամբ մեր խոստումները, կը ցանկայինք մի-
նուշ տալ ընթերցողին Նիկոլայ Միխայիլովիչ
«Литература и Жизнь» վերնագիր կողմ յօդուած.
Ներքին մասին, որոնք տպագրվում են այդ ամսա-
գրի երկրորդ բաժնի մէջ:

Այս երկրորդ տարին է, որ Միխայիլովիչը—
ուսուցող ներկայ ամենափայլուն գրողը և հրա-
պարակաբերը—ձեռնարկել է այդ ընդհանուր
վերնագիրը կողմ յօդուածներին: Սկզբում նրանք
տպագրվում էին «Русская Мысль» ամսագրում,
իսկ այժմ «Русск. Богатство» հանդիսի մէջ:
Վերին աստիճանի բազմազան է այդ յօ-
դուածների բովանդակութիւնը: Սակայն, չը
նայելով այդ յօդուածների բովանդակութեան
բազմազանութեան, նրանք միշտ կապված են
լինում մի ընդհանուր ներքին օգտակար, որը
այդ յօդուածներին տալիս է մի խիստ որոշ
բնութարկութիւն. այնպէս որ, կարգադրելով այդ յօ-
դուածները, դուք մի րոպէ մտաւորում էք, որ
կարծես ունեք իսկապէս, ըստ բովանդակութեան
տարբեր երեքութեան հետ, և կարծում էք, որ
այդ երեքութեան միմիայն փաստեր են մի որոշ
միտք լուսարանելու և պարզաբանելու համար:

«Русск. Богатство»-ի մայիսեան համարում,

զենք չեն գտնում, բայց եթէ այն, որ էլի
սկսում են աջ և ձախ գոչել, նա դէմ է
աւետարանին, նա անկրօն է, նա անա-
տուածութիւն է քարոզում:

Դա նոյն միջնադարեան, եզրափակւած
սիւստմն է, որ սկսել են դրծ գնել այն
մարդիկ, որոնք ոչ ոյժ, ոչ համարձակու-
թիւն, և ոչ խելք ունեն հակառակորդի
դէմ կուեն ագէս ձանապարհով, ագէս
միջոցներով:

Բաւական է մի փոքր ուշադրութեամբ
հետեւել, օրինակ, մեր դպրոցներում տեղի
ունեցող խռովութիւններին և մրցումներին,
և դուք անմիջապէս կը համոզվէք, որ այդ
ստոր, կեղտոտ, եզրափակւած միջոցը դար-
ձել է սովորական և առօրեայ:

Ահա ձեզ մի դպրոց, ուր մի խումբ տգէտ,
անբարոյական հոգաբարձուներ, որոնք ո-
չինչ ուրիշ գնել չը գտնելով իրանց ան-
հաճոյ ուսուցիչներին հեռացնելու համար,
սկսում են հաւատարմներ, որ ուսուցչական
խումբը բաղկացած է անհաւատներէից,
և կամ այս և այն ուսուցիչը դէմ է եկե-
ղեցուն:

Ահա ձեզ մի այլ դպրոց, ուր մի քանի
ինտրիգանտներ, իրանց սեռահոգի և սեռ-
գլուխ կողմնակիցներով, չը կարողանալով որ

և է արատ զգնել տեսիլ կամ ուսուցչի
գործունեութեան վրա, չը կարողանալով
վնասել հակառակորդին որ և է ագէս,
ուղիղ ձանապարհով, աշխատում են, մի-
ջից կէս են լինում հաւատացնելու միամիտ
ամբողջին, թէ այդ տեսուչը կամ ուսուցչը
Ատուած չեն ձանապարհ հակառակական
մտքեր են քարոզում:

Ահա ձեզ մի երրորդ դպրոց, ուր տեսուչը,
անկարող լինելով ապացուցանել իրան հա-
կառակորդ ուսուցչի վնասակարութիւնը,
բայց նպատակ ունենալով անպատճառ
փոս փորել նրա առաջ, աշխատում է հա-
մոզել միամիտ հոգաբարձուներին, որ այդ
ուսուցչը դէմ է հոգեւոր—կրօնական ուղ-
ղութեան, դէմ է աւետարանին, դէմ է ե-
կեղեցական ոգուն, մի խօսքով անկրօն է...

Վերջը, վերջապէս, նոյն իսկ հասարա-
կական գործունեութեան ստպարէլը մա-
մուլը, գրականութիւնը: Ելի նոյն երեւոյթը.
— անբնութեան խելքից և չորքից գուրկ
ողորմելի արարածները, անկարող լինելով
մրցել իրանց զօրեղ հակառակորդներին հետ,
անկարող լինելով որ և է ագէս ձանա-
պարհով, ագէս խօսքով և դրջով պահ-
պանելու իրանց զոյգութիւնը, էլի դիմում
են նոյն միջնադարեան, եզրափակւած ստոր
միջոցներին, ամեն քայլափոխում կրկնելով.
«Դրանք դէմ են եկեղեցուն, դրանք անկ-
րօնութիւն են քարոզում, դրանք կրօն չեն
ընդունում»:

Ժամանակակից սերունդը, որն անկարա-
գրելի արհամարհանքով և ատելութեամբ է
վերաբերվում դէպի միջին դարերում ընդուն-
ված և գործադրվող այդ անբարոյական,
հրէշաւոր սիւստմին, շատ անգամ անըն-
դունակ է լինում ըմբռնելու, որ այդ նոյն
ստոր, անբարոյական, եզրափակւած սիւստ-
մանքներն:

Գիտողութիւնների վրա յենված հանգամանք, որը
այս կամ այն կերպ խոչընդոտ է հանդիսանում,
և կամ արգելք է լինում մարդուն հասնելու այդ
կատարեալ դարձադարձին, պէտք է համարել ան-
բարոյական, անցանկալի, անդէտք և, բացի
դրանից, պէտք է անհրաժեշտօրէն մարդուն
հասցնի անընական, անցանկալի և անհեթեթ հե-
տանքներին:

Այս անգամ ցանկանում ենք հիշելու վեր-
ջին յօդուածում առաջադրած նիւթի վրա մի
թեթև գաղափար տալ ընթերցողին, թէ ճշմարիտ
ինչ անընական, նոյն իսկ անհեթեթ եզրափակու-
թիւնների են գալիս մարդիկ, երբ այս կամ այն
հանգամանքի շնորհիւ, առանձնում են, կամ օտարեղ
են նեղ, կամ միակողմանի մտաւոր դարձադարձու-
մի են:

Միխայիլովիչը վերջին յօդուածը սկսում է
հրապարակական-գրական խօսակցութիւններից և
երեւոյթներից արուեստի (искусство) մասին: Նոյն
իսկ աչքի ընկնող գրողներ և նկարիչներ շատ
անգամ պաշտպանում են այն միտքը, թէ արուես-
տը, բացի գեղարուեստական լոկ տպագրութիւն-
ներից մարդուս վրա, չը պիտի ընկնի ուրիշ
գաղափարի կամ մտքի ետեւից: Նորերս այդ
միտքն էր պաշտպանում դարձեալ յայտնի ռուս
գրող պ. Բոբորիկին, այդ միտքն էր պաշտպանում
և յայտնի ռուս նկարիչ Քլայնը իր զօրուածներում
«Театральная Газета» թերթում է «Неделя»-ի
մէջ: Արուեստը, ասում է վերջինը, դրսեւորել
պիտի ունենայ միայն և եթ արուեստի համար,
ոչ մի գեղեցիկ գիտաւորութիւն հեղինակի կող-
մից չէ կարող լին զուգել պարսպաւոր այն նկա-
րը, որը վատ է նկարված և, ընդհակառակն, գե-
ղեցիկ նկարած նկարը, անկախ իր բովանդակու-
թիւնից, որի մէջ և կը նկատու ճշտակ, նրբու-
թիւն և կենսք, ինչ զմայլեցնում, հրճեցնում է
անտանձնան: Յոյց տալով հեղինակին անհետև
զականութիւնը նրա միտք յօդուածի մէջ,
ուր նա հրճվում է լեհացի նկարիչ Մատեյկոյի

մին է, որ դործ են դնում և այժմ, ժա-
մանակակից եզրափակները, բայց միայն մի
փոքր աւելի կոկիած ձևով, և աւելի քա-
ղաքավարի կերպարանքի տակ:

Այդ երկուսի մէջ տարբերութիւն չը
կայ: Այն, ինչ անում էր միջնադարեան ե-
զրափակւած շիջան աւելի համարձակ, ա-
ւելի խիստ, աւելի ուժգին կերպով, նոյնը
կրկնում են և ժամանակակից եզրափակները
միայն աւելի թոյլ, աւելի անշուք, աւելի
ողորմելի ձևով, շատ անգամ աջողութիւն
չը գտնելով, շատ անգամ նոյն իսկ ծիծա-
ղի և ծաղրի առակայ դառնալով:

Բայց փաստը մնում է փաստ: Միջնա-
դարեան այդ սիւստմը, չը գիտենք ինչու
և ինչ քամիներ իր ազդեցութեան տակ,
նորից կենսք է առել, և ահա այդ սիւ-
ստմով և այդ դարձելի ձանապարհով են
ուղում իրանց զոյգութիւնը պահպանել
դպրոցների և հասարակական կենսքի մէջ
բուն դրած պարագիտները:

Սակայն իշուր:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ԿՈՆՍՏԱՆՏՆՈՒՆԵՐԻ

Անվերջ են այն դանդաղները, որ մենք ստա-
նում ենք հայ-լուսաւորական հոգեւոր ատենանե-
րի, գլխաւորապէս կոնստանտնուպոլիսում գործա-
րութեան դէմ:

Այդ դանդաղները շատացել են մասնաւոր այն
օրից, երբ մեր հոգեւոր իշխանութիւնը պարտաւո-
րեցուցիչ է դարձրել, որ մեր ծխական դպրոցնե-
րի աշակերտները անպատճառ ծննդականներ ու-
նենան, և երբ գլխաւորապէս կոնստանտնուպոլիսում

նկարներով այդ նկարներ լինելով դրած ազ-
գասիրական ոգու համար, և չը վիճելով
նրա հետ այն մասին, որ եթէ, ճշմարիտ, նկարը
վատ է, պէտք է վատ էլ անուանել: Միխայիլովի-
չի, ընտելանալով, նկատում է, որ թողնելով պ-
րկային խօսակցութիւնները մի կողմ, պէտք է ա-
նկ դարձնել, որ նա նկարներով հրճվելու բա-
ցառապէս չէ հիմնվում զօրու արուեստի տե-
սակետի վրա, այլ, ինչպէս երևում է, իր այդ
«հրճանքների» մէջ դնում է և ուրիշ շարժառիթ-
ներ, ինչպէս, օրինակ, այս դէպքում, երբ նա հրճ-
վում է Մատեյկոյի նկարներով և նրանց մէջ դրված
ազգասիրական ոգու, դէպի իր հայրենիքը ներ-
շնչված սիրոյ համար:

Հիշելով և այն հանգամանքի վրա, որ և Բո-
բորիկին, ժխտելով հրապարակական-բարոյական
տեղեկացիւն և նրա հասարակական-բարոյական
շարժառիթները,—այնու ամենայնիւ, իր իւրաքան-
չիւր գրուածքում, սկսելով իր նախկին վեպերից և
վերջացնելով այժմ տպագրվող «Перебалъ» վե-
պով, միշտ, թէկուզ ակամայ, մի որոշ մօտիւ է
մտնում նրանց մէջ, հեղինակը ակամայ հարց է
առաջարկում արուեստագէտներին.— Կու չեմ
հասկանում, եթէ այս կամ այն մերկ կլինը, բո-
ցավաւոված սիրային կրքով, կարող է նիւթ դառ-
նալ արուեստի համար չէ կարող նիւթ դառնալ, օրե-
նակ, և աղքատը իր քաղցածութեամբ, և պատու-
նին իր այդ քաղցածութեամբ կամ սիրապարծու-
թեամբ և հենց այդ մի և նոյն կլինը, բայց ոչ
մերկացրած և կրքով բռնկված, այլ դիցուք լեզ-
ված գիտութիւն ձեռք բերելու կամ մի ուրիշ
ագէսի փափագով:

Արուեստի վրա նայում են, ասում է հեղինա-
կը, իբրեւ մի դարձադարձի վրա, եթէ ոչ փոքրից,
հրապարակի, դէթ իբրեւ կենսքի դարձադարձի
վրա, բայց այդ տեսակետը երբեք ճշգրտեամբ
չէ պահվում ոչ արուեստագէտներին և ոչ էլ գե-
ղարուեստական կրթական կողմից.— և հենց

Էջմիածնի վանքի կողմից Բժնի ազարակի գիւղատնտեսական մասի կառավարիչ է նշանակված Գերմանայում ուսում առած երիտասարդ գիւղատնտես Ա. Աթմասեանց, որը արդէն մի քանի օր է, որ եկել է գիւղը և ստանձնել իր պաշտօնը: Պարոնի վարմունքը արժանի է համակրութեան, որովհետև մեր մասնագէտներից շատ քչերն են համաձայնվում, իրանց ուսումը արտասահմանում աւարտելուց յետոյ՝ մանկ գիւղը և գործել ուսմիկ ժողովրդի մէջ և իրանց մասնագիտութեան հնորէն ցոյց տալ գեղջկական ուսմիկ ամբողջին, նրա գիւղատնտեսական պարագայունքը գործնական, նոր սխառեմի վերածելով:

Թէ վանքապատկան այդ Բժնի գիւղի ընդհանուր գործերը և թէ առհասարակ Գարաշիչազի եկեղեցիների բարեկարգչի պաշտօնը վարում է Միքայել վարդապետ Տէր-Մինասեանց, որին ահա աւելանում է մասնագիտական ուսման տէր մի ընկեր՝ վանական գործերը վարելու համար: Ուստի ցանկալի կը լինէր, եթէ երկուսը միասին ձեռք ձեռքի տուած՝ հող տանէին նաև այդ գիւղում եկեղեցական—ծխական դպրոց հիմնելու մասին: Դա մասնակ է, որ Բժնիի պէս գիւղը ունենայ իր ծխական ուսումնարանը, այդ մասին պարտաւոր է մտածել Էջմիածնի վանքը, քանի որ այդ գիւղը տարեկան ահագին եկամուտ է տալիս վանքին:

Գ. Ս.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շուշի, յուլիսի 5-ին

Խնդրում ենք ձեր լրագրի մէջ տեղ տաք այս մի քանի տողերին:

Ղարաբաղի թեմական դպրանոցի հոգաբարձութիւնը սրանով շտապում է պարզել հայ հասարակութեան առաջ՝ վերջին ժամանակներս լրագրերում Շուշու թեմական դպրանոցի մասին դրանազան ձևով լոյս տեսնող լուրերի խիստ անիրաւութիւնը:

Հոգաբարձութեան նախագահ սրբազան առաջնորդը յունիսի 21-ին հոգաբարձութեանս ուղղած մի թղթով յայտարարում է, որ նա արձակում է դպրանոցի տեսուչ պ. Լեւոն Սարգսեանցին իր ամբողջ խնդրով: Հոգաբարձութիւնս իր ամբողջ կազմութեամբ իսկից բողոքեց Նորին վահագնութեանը՝ սրբազան առաջնորդի դպրանոցի կանոնադրութեան հակառակ այդ գործողութեան ղէմ: Իսկ Նորին վահագնութիւնը երկու հնուգրով քարհանեց հրամանագրել հոգաբարձութեանս և սրբազան նախագահին, թէ տեսուչ և ուսուցչական խումբը մնան իրանց պաշտօնում, մինչև կուղարկվի քննիչ իսկ ինչ վերաբերում է մի քանի լրագրիների լուրերին, դպրանոցում իբր թէ տիրող հակակրօնական ուղղութեան մասին, հոգաբարձութիւնս յայտարարում է այդ լուրերը բոլորովն անհիմն:

Հոգաբարձուներ՝ խաչատուր Բահաթրեան, Խաչակ Թադէոսեան, Զատաղ Խլխանեանց, Աղէքսանդր Գաբիբեանց, Դաւիթ Ներսիսեանց, Մինաս Խոնուհեան:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, յունիսի 29-ին

«Մշակ» խմբագրութիւնից յունիսի 14-ին և 21-ին յօդուտ գաղթականների ուղարկած մի մի հարկերական լուրքին, ընդամենը՝ 200 ռուբլի, վարչութիւնը ստացաւ, որի համար յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը խմբագրութեանը և նուիրատուներին:

Նախագահ վարչութեան՝ Ա. Տէր-Յարութիւնեանց Գործադար՝ Ս. Միտիլարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ հաղորդում են, որ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձուների ընտրութիւնը լինելու է երբեք չաւրթի օր, յուլիսի 12-ին: Թեմական առաջնորդը այդ ընտրութիւնը կրկնելի օր, յուլիսի 10-ին չէ նշանակել, ի նկատի ունենալով, որ կիրակի օրերը շատերը քաղաքացիներից մօտիկ աւարանոցներն են գնում: Պատգամաւորները կը ստանան առանձին հրաւիրագրեր:

Մենք առիթ ենք ունեցել հաղորդելու, որ Էջմիածնի ձեմարանի աշակերտների թիւը, որ ան-

ցեալ տարի մօտ 200 էր, ուղում են իջեցնել մինչև 100: Մեր հաղորդած լուրը ձգեց: Էջմիածնից մեզ գրում են, որ արդէն շատ աշակերտներ դանազան դատարաններից հեռացված են, և մնացածների մի մասն էլ կը հեռացնվի, որպէս զի աշակերտների թիւը անպատճառ հարկւր դառնայ:

Այս տարի, ինչպէս յայտնի է, լրանում է Էջմիածնի հեռագրական գործակալութեան պայմանագրի ժամանակամիջոցը: Լուր է պտտում, որ գործակալութիւնը կանցնի «ВЕСТНИКЪ ФИНАНСОВЪ» ամսագրի խմբագրութեան ձեռքը: Յոյս ունենք, որ վերջապէս կազմավորւնք վերոյիշեալ գործակալութեան անհնորս և անհետաքրքիր հեռագրիներին:

Մեր լրագրի ներկայ համարում տպագրում ենք Շուշու թեմական դպրոցի հոգաբարձութեան պաշտօնական հարձակումն այն անթիւ ուսուցչական խմբից, որ իր պարտութիւնների ղէմ, որ մի քանի ժամանակից ի վեր տպագրւում են Թիֆլիսի տախտակի վրայ: Յիշատակ ենք, որ դրա հետ միասին մինք կարող տպագրել և այն հետաքրքրական թղթակցութիւնները, որ ստանում ենք Շուշուց նոյն հարցի մասին, և որոնք պարունակում են վերին աստիճանի կարևոր տեղեկութիւններ:

Մենք դարձանում ենք, թէ ինչու մինչև այսօր Էջմիածնի Ուսումնարանական մասնագործը կամ հոգեւոր բարձր իշխանութիւնը ոչինչ հրահանգ չեն տալիս թեմական տեսուչներին՝ թէ արեւոյ ուսուցչական խմբից ան փոփոխ իրանց տեղութեամբ պէտք է մնան, թէ մի մասը պէտք է հեռանա պաշտօններից: Սեպտեմբերը մօտենում է, այդքան էլ անփութ լինել չէ կարելի:

Մայրաքաղաքի լրագրիները լսել են, որ օտար դաւանութիւնների հոգեւոր գործերի ղէպարտաւէնտին կից կազմվում է մի յատուկ յանձնաժողով՝ հրեական գործերի համար, որ բաղկացած կը լինի նախագահից և չորս հրեայ անդամներից: Ընտրութեամբ: Մտաւորութեան ժամանակամիջոցը անդամների համար դեռ ևս չէ որոշված: Պարագրաւները տարվա ընթացքում միայն երկու ամիս կը տևեն՝ միջխառնի որոշմամբ: Զանազան ժողովը պարտաւոր է քննել և լուծել դանազան հարցեր, որոնք վերաբերում են հրեական կրօնին և նրա կանոններին, նոյնպէս և հրեաների ամուսնական խնդրին:

Մեզ դրում են Էջմիածնից, որ սինօղի անդամ վահան վարդապետ Տէր-Գրիգորեան կաթողիկոսական կօնդակով նշանակված է ձեմարանի տեսուչ: Այդ նշանակումը, ինչպէս մեզ հաղորդում են, տեղի է ունեցել վարդոց, միայն Տէր-Գրիգորեան վարդապետը տառապնում էր ստանձնելու այդ պաշտօնը:

Անցեալ կիրակի, յուլիսի 3-ին, Նորաշէնի եկեղեցում նշանակված էր ծխական դպրոցի հոգաբարձական պատգամաւորների ընտրութիւն: Ընտրութիւնը չը կայացաւ, որովհետև հաւաքված էին ընդամենը մօտ 25 ծխականներ: Վաղը, յուլիսի 10-ին, նշանակված է երկրորդ անգամ ժողով այդ ընտրութեան համար և յոյս ունենք, որ այս անգամ ծխականները իրանց պարտաւորութիւնը կը կատարեն, ժողովին ներկայ լինելով և ընտրութեանը մասնակցելով:

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Երեքշաբթի, յուլիսի 12-ին, խաղաղութեան թատրոնում կը լինի կարա-Մուրադի առաջին կօնցերտը: Խումբը բաղկացած է 100 հոգուց, որից 36-ը օրիորդներ են: Խաղաղութիւն յուլիսի 15-ին, նոյն թատրոնում դերասան Արէկան և կարա-Մուրադի կը տան «Արշակ Բ.» օղբերգութիւնը՝ երգերով և նուագաձայնութեամբ: Նորակազմ երգեցիկ և երաժշտական խմբից կը մասնակցեն միասին:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ Կ. ՊՈԼՍՈՒՄ

Գլու ևս թարմ է մեր յիշողութեան մէջ Յուստանում սարափելի աւերումները գործող

երկրաշարժի տպաւորութիւնը, և ահա սուրժանների մայրաքաղաքն ևս, ինչպէս հեռագրիները հաղորդում են մեզ, այս օրերս նոյն վիճակին ենթարկվեց:

Կ. Պոլսից արտասահմանային լրագրիներին հեռագրում են յունիսի 30-ին (յուլիսի 12-ին), որ երեքշաբթի Կ. Պոլսում երկրաշարժը կրկնվեց երեք անգամ: Երկրորդ երկրաշարժը աւելի զօրեղ էր մնացածներից: Պէրալում, Գալատայում և Իշխանական կղզիների վրա երկրաշարժը մեծ աւերումներ եղան պատճառեց: Այդ ժամանակ Մարմարա ծովը սաստիկ ալեկոծվում էր և ալեկոծները մեծ վնասներ հասցրին նաւերին: Մասնաւոր շատ վնասվեց Ստամբուլում մեծ բաղարը: Թանգազին քաղաքի վաճառողների զաւերելայի առաստաղը քանդվեց, և դրա փառակները տակ դնո՞ւնցին 150 մարդիկ:

Անատոլիական երկաթուղու ձախապարհի վրա հինգ կայարաններ քանդվեցին: Վնասված է ծխախոտային մեխանիզմութեան շինութիւնը: Շատ թաղերում տները փլվել, աւերակ են դարձել: Մագաղիները և բանկերը փակված են: Փողոցների վրա թափված են աղիւսի կտորներ և հեռագրական թիւեր: Բնակիչները սարսափահար են եղած: Վախենալով տներում մնալ, գիշերում են փողոցներում և այգիներում: Կառավարութիւնը մի յատուկ մասնագործ չէ կազմել՝ վնասված շինութիւնները հասցնելու համար: Օսմանեան բանին ևս 1 միլիօն է նուիրել՝ երկրաշարժից վնասվածներին օգնելու համար:

«Times» լրագրին այդ բանի առիթով Կ. Պոլսից հաղորդում են հետեւեալը. «Երկրաշարժը տեղի ունեցաւ շուտով կլսօրից յետոյ: Ստորիկ-րեայ հարաւանները այնքան զօրեղ էին և երկարատև և այնպէս սարսափահար արին ամբողջ քաղաքի ազգաբնակչութիւնը, որ նրանք դուրս փախան իրանց տներից փողոցներ և բաց տեղեր: Գնացանաւորներ այգիները, հասարակական պարտէզները և չրջակայ դաշտերը լցված են ամեն կոշտի և դասակարգի ժողովրդով: Ամենքն էլ հրաժարվում էին վերադառնալ իրանց տները, վախենալով որ երկրաշարժը կարող է կրկնվել, և պատրաստվեցին գիշերն անցկացնել բացօթեայ: Բոլոր հասարակական հիմնարկութիւնները, բանկերը և բօքսան փակված են: Երկրաշարժի պատճառով երկու տեղ հրդեհ սկսվեց:

Երկրաշարժի ուղղութիւնը արեւելից ղէպի արեւմուտը էր: Ստամբուլում և Գալատայում մի քանի տներ քանդվեցին: Բոսֆորի և Մարմարա ծովի ափերի վրա գտնվող չրջակայ գիւղերում երկրաշարժը աւելի ևս մեծ վնասներ հասցրեց: Մօտ 50 մարդիկ վնասված են, շատերն ևս վիրաւորված: Միասնութիւնից շատերը վնասվեցին և երկուսը բոլորովն քանդվեցին: Երեւոյ չեն յիշում, որ երբ և ից է Կ. Պոլսում երկրաշարժ եղած լինէր:

Աղիւսից հաղորդում են, որ ստորերկրայ զօրեղ հարուածներ զգացվում էին Զմիռնիայում, Խոյոյում և Գարդանիւում:

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԹԻՒՐԷԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

Կ. Պոլսից մեզ գրում են. «Պոլսից պատմական ատենանք հինգշաբթի գաղտնի յանձնախառնար Խաչատուր Պէշիբեան, խաչիկ Պաղաթեան, Պետրոս Նազուկեան, Մուրադ և Վարդան անուն անձներ, որը ամբաստանուած էին թէ Պիթիւր ու չրջակայ գիւղերու ժողովրդին արմաղներն ու կալուածները ձեռք անցուցած են այլ և այլ պատրուակներով: Ասոնցմէ իսկէտէր Պէշիբեան, խաչիկ Պաղաթեան և Վարդան իբրեւ խաղաղ դատաւարութեան երեքական ամսուան բանտարկութեան. իսկ միւսները անպարտ արձակուեցան:»

Վանի վերաքննիչ ատենակին ընդհանուր դատաւոր հրահանգ ստացած է դատաստանի ենթարկել Զեքեարի դատաւին պատմական ատենանի փոխ-նախագահ Անգուտ Երեւոյ ու անդամներին Ալեքանդրէթի: Սեֆու աղաներ, որ պարբերաբար վանկով ժողով կազմելով և օրէնքին տրամադրութիւններն անուան առնելով անպարտ արձակած են աւագակութեան համար իբրեւ ոճրագործ ամբաստանուած Կեալարի Ալի Էֆէնդիլը Զատանի և ասոր ընկերները:

Խօսեալից, Եղգաթի մէջ յունիսի 17-ին 15 հոգի բռնուել և 8 հոգի մնուել են: Քրէէ-հիլի մէջ յունիսի 16-ին 2 հոգի բռնուել են:

Մեհաղ չի կայ:—Գայսէրի մէջ, յունիսի 14-էն 15, քոլերայէ բռնուել են 33 հոգի և մնուել են 33 հոգի:—Մալաթիայի մէջ, յունիսի 14-էն 15, բռնուել են 30 հոգի և մնուել են 23 հոգի:—Ակնայ մէջ, յունիսի 14-էն 15 բռնուել են 2 հոգի և մնուել է 1 հոգի:

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԱՍՏԱՆԻՑ

Ղազվին, յունիսի 15-ին

Պարսկ ամբոխի թշնամութիւնը ղէպի հայերը հետզհետէ սուր կերպարանք է ստանում չնորհաֆանատիկոս և միեւնանդ հոգեորականներին, որոնք ամեն բոլոր յարմար առիթ են փնտռում զրդել տղէտ ամբոխին ընդդէմ մի խումբ խաղաղ և անվտանգ հայ գաղթականութեան: Այդ ատելութիւնը այն աստիճան սուր կերպարանք ստացաւ, որ սրանից մի քանի օր առաջ ընչ էր մնացել յարձակում գործելն տեղական եկեղեցու և քահանայի վրա, եթէ միայն կառավարութիւնը անմիջապէս չը գործ դնէր խիստ միջոցներ: Ահա թէ ինչպէս են պատմում այդ զէպը:

Այստեղի փոքրիկ գաղթականութիւնը, որ բաղկացած է ոչ աւելի քան 20—22 ընտանիքից, մի տուն ունի, որը յատկացրած է աղօթատան համար, և որի բակում գտնվում է քահանայի բնակարանը: Այդ աղօթատան կից բնակվում է և մի պարսիկ մեծ հոգեւորական վերջինս կրօնական ատելութեամբ վառված՝ մի քանի անգամ առաջարկում է տեղական հայերին այդ տունը ծախել իր վրա, չը կամենալով՝ որ հայի աղօթատունը իր տանը կից լինի: Հայերը, ի հարկէ, այդ առաջարկութեանը հասնութիւն չեն տալիս, և ահա մի գեղեցիկ օր, այդ հոգեւորականի զրդմամբ, գիշերը մի խումբ ամբոխ ժողոված եկեղեցու փողոցում «Եւա Ալի, եւա Ալի» են աղաղակում, այդ ձայնից ամբոխը հետզհետէ ստուարանում է և սկսում են հայոցը քահանայութիւն: Քահանան միամտաբար հետաքրքրւում է իր մանալ աղմուկի պատճառը և դուրս է գալիս փողոց, բայց պարսիկներից մէկը ներս է հրում՝ նրան, զգուշացնելով որ վտանգ է սպառնում:

Մինչ այս մինչ այն, հայերից մի քանիք իմանում են, շտապով լուր են տալիս քաղաքապետին, որը անմիջապէս կարգադրութիւն է անում, մի կերպ ֆարաշներին և հայերի հսկողութեամբ, քահանային այդ գիշեր տանել մի հայի տուն, մինչև առաւօտը քննիք գործը և պատմիլ յանցաւորը: Մի քանի տասնեակ ֆարաշների միջոցով աղօթվում է ցրվել ամբոխը և քահանային հեռացնել այդտեղից: Հետեւալ առաւօտ յանցաւոր կրօնապետը քաղաքապետի միջոցով ներողութիւն է խնդրում հայ քահանայից: Հարկաւոր է լուրջ ուշադրութիւն դարձնել, և մեր կարծիքով այդ մասին թեմական առաջնորդը պէտք է զիմի բարձր իշխանութեան, միւս անգամ այդպիսի զէպեր չը կրկնվեն համար:

Եղանակները լաւ են, բերքը այս տարի առատ է:

Այստեղի փոքրաթիւ հայ հասարակութեան մէջ ներքին խռովութիւններ են առաջացել, որ և պատճառ դարձան փոքրիկ դպրոցի փակմանը:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Սերբիական թաղաւորի Կ. Պոլիս գնալու հետեւանների մասին զանազան լուրեր են տարածված: «Frank. Zeit.» լրագրի տեղեկութեան համեմատ, սուրբանը լճու է մակեդոնացի սերբերին իրաւունք տալ ինքնավար եկեղեցի կազմել իրանց համար:

—Բրիւսէլից հեռագրում են, որ մամուլի ներկայացուցիչների Անտրվէրպէնի համագումար ժողովը վճռեց կազմել Պարիզում ժողովրդական մշտական դաշնակցութիւն, որը միացնող օղակ կը լինի մամուլի ներկայացուցիչների բոլոր դաշնակցութիւնների մէջ:

—Հօսիլ լրագրիները հաղորդում են, որ արդարադատութեան միջնորդութեան հաշուով միայնակ Հօսիլ բանտում կան 250 անարկիտներ: Միլանում աւելի ևս շատ են—300, Տուրինում—315, Զէնօվայում—180 և Բօլօնիում—513: Մօտ 900 անարկիտներ բանտարկված են իտալական զանազան քաղաքների բանտերում:

Типографія Канцел. Главн.нач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. кан.